

УДК 378.132:37.036(043.3)

DOI 10.31652/2415-7872-2020-65-18-24

ПЕДАГОГІЧНИЙ НАПРЯМ ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗИЧНО-ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

Брилін Б. А., orcid.org/0000-0002-9130-1364

Бриліна В. Л., orcid.org/0000-0002-1167-6888

У статті розглянуто різні інтерпретації сутності понять «вільний час», «дозвіллева діяльність» у філософських, психолого-педагогічних та музикознавчих наукових дослідженнях. Виявлено деякі підходи до інтегрування цих понять в теорію педагогіки та методику музичного виховання учнівської молоді в умовах творчої дозвіллевої діяльності.

Ключові слова: вільний час, дозвіллева діяльність, методи та прийоми, організація дозвілля, учнівська молодь.

PEDAGOGICAL DIRECTION OF THE STUDENTS YOUTH MUSICAL LEISURE TIME ACTIVITY ORGANIZING

Brylin B. A., Brylina V. L.

Various interpretations of the ideas of free time and leisure in modern scientific researches are considered. Some approaches to these ideas' integration into pedagogical theory and musical education of school children are brought to light. The authors state that the problem of usage musical art in leisure-time organizing process is conditioned by the life itself: on the one hand, it is determined by the youth culture formation process, on the other hand, by the peculiarities of the national pedagogical system formation. Everybody who is willing to study musical art thoroughly and devote his/her leisure time to this kind of activity, may be facing plenty of difficulties. The reasons for it are – the low level of material and methodological facilities, the significant weakening of the modern leisure time educational institutions system, the shortening of the creative associations spectrum, the intensive development of the elite educational institutions, the Internet, the mobile phones. All these issues prevent the significant quantity of students from development and improvement of their creative aptitudes, gifts and talents. Leisure time is regarded as a special social model of both an individual's way of living and his/her life quality, where his/her cultural needs factor is determined by the free choice of activity. The activity choice diversity corresponds with the needs of the concerned groups, members of which express their identity and connection with general artistic values. Musical leisure time is considered as free time which is used by a personality for communication with musical art corresponding to his/her interests and needs which, in its turn, are based on the musical artistic development.

Keywords: leisure time, leisure time activity, methods and techniques, leisure time organizing, student youth.

На сучасному етапі гуманізації освіти актуальною проблемою є активізація інтелектуальних і творчих можливостей підростаючого покоління, для розвитку якого суттєва роль належить музичному мистецтву, що збагачує духовний світ, діє на механізми формування естетичної свідомості особистості.

За останні роки в Україні відбуваються зміни в системі ціннісних орієнтацій молоді людини, відхід від традиційних морально-естетичних норм, що найбільш гостро проявляється у сфері дозвілля учнівської молоді, яка прагне самореалізуватись, займаючись улюбленою справою у свій вільний час.

Зважаючи на те, що дозвіллева діяльність може бути як сферою розвитку людських можливостей, так і джерелом асоціальної поведінки індивіда, важливо спрямовувати означений вид діяльності на формування творчо активної особистості, здатної повноцінно сприймати прекрасне, жити і творити за законами краси. Оскільки серед художніх уподобань учнівської молоді у вільний час одне з перших місць, – підкреслює Є.Чугунова, – посідає музика, цілком закономірно, що музичному дозвіллю в цьому контексті надається пріоритетна роль як специфічному виду естетичної діяльності, що проходить в умовах вільного часу, носить добровільний, невимушений характер та створює передумови для вибору музичних занять відповідно до особистісних потреб та смакових уявлень. Для більш ефективної організації музично-дозвіллевої діяльності учнівської молоді потрібен кваліфікований вчитель-організатор, який вільно володіє системою відповідних знань, умінь і навичок на рівні високих вимог сучасності [4, с. 5].

Результати аналізу наукових джерел показали, що сучасні форми дозвілля становлять інтелектуальний та емоційний резерв, при якому система естетичних уподобань особистості підтверджується його вмінням адекватно оцінювати власні художні якості. Проявляючись у результатах творчості, він відображає світоглядну суть, спонукає до самовдосконалення.

Соціологічні дослідження (Е.Беггеман, К.Дженкіз, В.Мецгер, Е.Шредер, Х. Шульц; Ю. Капустін, Ю. Плиск, О. Семашко, В. Цукерман, Ю. Фохт-Бабушкін та ін.) свідчать про протиріччя, які виникають між потребами до самостійної творчості молоді та учнів і традиційними формами організації музичного дозвілля.

Недостатньо висвітленими питаннями залишаються такі, як розроблення дидактичних положень про управління процесом музичної діяльності в умовах дозвілля; вивчення специфіки організації сучасних форм музичного дозвілля учнів. Педагогічна організація виховного процесу за наявності таких сучасних форм музичного дозвілля, як дискотека, рок-клуб, естрадні колективи, полягає в необхідності гуманістичного спрямування та наповнення різноманітними видами творчої діяльності з урахуванням того, що розгалуженість напрямків і стилів сучасної естрадної пісні породила інноваційність як у відтворенні, так і в її сприйманні. Надзвичайна привабливість самодіяльної творчості дала можливість уникнути жорстких виконавських канонів у музикуванні сьогодні.

Педагогічне керування музичним дозвіллям учнів вимагає задоволення потреб через використання комплексу таких функцій: творчої, пізнавальної, розважальної та спілкувальної. Важливість виховного процесу вимагає регулювання обміну музичною інформацією, яка допомагала б співвідносити особисті музичні потреби з колективними та закріплювала би найбільш значущі з них. Соціальна значущість проблеми, недостатня її розробка в педагогічній теорії і практиці зобов'язує розглянути теорію вільного часу та методи організації дозвіллевої діяльності учнівської молоді.

Мета статті полягає у визначенні основних педагогічних та методичних підходів у визначенні виховних можливостей вільного часу та дозвіллевої діяльності в процесі роботи з учнівською молоддю.

Науково обґрунтована організація вільного часу відображає інтереси суспільства з урахуванням бажань та нахилів особистості, яка володіє в усіх сферах життєдіяльності гарантійним мінімумом свого вільного часу, що потребує відповідного координування та широкого вивчення. Успіх досягається там, де взаємини особистості з соціальним середовищем опосередковуються індивідуальною свідомістю, а результат усієї сукупності взаємин, що складаються в масштабах суспільства, суб'єктивно відображається в тих чи тих формах проведення часу. Збільшення кількості вільного часу за рахунок удосконалення та покращання системи його використання залежить від освітнього рівня особистості, культурних традицій суспільства. Протягом вільного часу можуть реалізовуватися ті потреби, які неможливо задовільнити в робочий час. Зміст та ритм буття особистості все більше визначаються сферами діяльності, що знаходяться поза її роботою. Німецький учений Е.Шредер запевняє, що вільний час – це ще не повна свобода, а робочий час – не автоматичне примушування. Якщо часові дається визначення «вільний», то цим наголошується, що решта часу має силування характер дій, тому його не слід трактувати поза поняттям робочого часу, «прив'язаного ланцюгом до своєї протилежності» [8, с. 57]. Фактично робочий та вільний час – дві життєво важливі сфери, і якщо праця не приносить людині творчого задоволення, а є лише засобом існування, то вона може бути інтерпретована як альтернатива вільному часові. Таку позицію підтримують учені В.Біллербек, Д.Беггеман, В.Бужинські та ін.

Науковим працям учених Західної Європи бракує, однак, єдності аргументацій в питаннях управління вільним часом. Висувається теза, що заперечує принципи будь-якого впливу на сферу вільного часу, згідно з яким на особистість, котра поза роботою, не діють закони суспільного порядку; вона може розвиватися тільки будучи зовсім вільною. Інакше вільний час, якщо він стає джерелом цілеспрямованого впливу суспільно-політичної системи, втрачає свій змістовний сенс, що перетворює теорію вільного часу в центристський інструмент виховання (Г. Келлер, А. Лушенич). З важливою частиною педагогіки вільного часу В. Нарштант пов'язує глобальну мету будь-якого виховання, у процесі якого учень звільняється не тільки від педагогічної, а й від усіх суспільно зумовлених залежностей [6, с 20-21]. Соціологи Р. Данней та Д. Рісман заперечують виховні функції вільного часу та вважають, що форми його використання повинні бути суто індивідуальними, неповторними, нерегламентованими. Окрім розбіжностей в інтерпретації суспільної структури вільного часу і його функціонування продовжується дискусія про правомірність самого розуміння такого терміну: з одного боку, він недостатньо конкретний, з іншого – недостатньо абстрактний. Діапазон полярних думок сягає від повної відмови й ліквідації його як формальної категорії (Д. Бааке), обмеження його вживання (Д. Крамер, К. Тідеман), до обґрунтування нового тезису – «право на лінь» (Ф. Гразанов).

Альтернатива, що намітилася в цій проблемі, вирішується не однозначно. Такі дослідники, як О. Михайл, Є. Сечі, М. Сікора, П. Фосс, котрі вивчають питання комплексних заходів впливу на учнів в умовах вільного часу, довели, що він не є абстрактним поняттям, відірваним від навколишньої дійсності, а визначається формою суспільного життя.

Вивчати структуру та суть вільного часу вітчизняні вчені почали в 20-х роках ХХ ст. Тоді ж був обстежений бюджет часу школярів задля організації їхнього навчально-виховного процесу та культурного відпочинку після школи. У другій половині 50-х років дослідники приділяли значну увагу вивченню проблеми робочого та позаробочого часу. Найбільш повно, із конкретними науковими даними ця проблема була представлена в працях Г.Зборовського, В.Патрушева, С.Петросяна, Г.Пруденського.

У 60-80-х роках плідно розробляли соціологічний аспект вільного часу В. Болгов, Л. Гордон, Б. Грушин, Є. Клопов, Г. Орлов. Вони відзначали, що вільний час набуває справжньої цінності лише тоді, коли особистість може розкрити себе, виявити свої природні здібності, повніше задовольнити естетичні потреби. Згідно з визначенням Б.Грушина, загальний бюджет часу дорослої людини поділяється на чотири основні частини: а) витрати, пов'язані з роботою на підприємстві; б) витрати на домашню працю та самообслуговування; в) час для сну, приймання їжі; г) вільний час [3, с. 392].

У 90-і роки минулого століття та на початку ХХІ століття до важливих компонентів вільного часу соціологи відносять чинники культурного споживання, самоосвіти (В. Тріюдін, Е. Соколов) та сферу творчості (Ю. Дерябін, Г. Дмитрін, Ф. Мохов, Т. Погрєшева). Над психолого-педагогічними основами використання вільного часу працювали І. Бех, Г. Євтеєва, В. Клібік. Педагогічні умови його організації в процесі виховної роботи з учнівською молоддю розглядали Л. Абакумова, Е. Богородська, Л. Бровчак, Л. Герасименко, В. Дружинін; естетичні можливості його реалізації вивчали Н. Андрієвська, Б. Нежинський, В. Петрушин, Т. Фурсенко, В. Черкасов та інші.

Беручи до уваги багатоаспектність підходів до цієї проблеми, варто зазначити, що вільний час зумовлює той рівень теоретичного узагальнення, на якому можлива координація досліджень із низки взаємодіючих між собою дисциплін – соціології, культурології, педагогіки, психології. Розкриваючи зміст та сутність указаних понять, потрібно визначити навчальну діяльність школярів як еквівалент робочому часові, іншу діяльність – як еквівалент вільному.

Педагогічні спостереження доводять, що учні не завжди можуть самостійно та раціонально розподілити свій вільний час, особливо, якщо їм бракує чітко виражених інтересів. Тому позашкільна сфера діяльності учнів знаходиться в певній залежності від об'єктивних умов навколишнього середовища, педагогічного впливу, родинних традицій. Увесь бюджет часу сучасного школяра поділяється на навчальний і позанавчальний. Позанавчальний час складається з потрібного й вільного. До навчального часу дослідники відносять усі види занять у школі (уроки, консультації, додаткові заняття), виконання домашнього завдання, підготовку до екзаменів тощо. До структури потрібного входить час, пов'язаний із суспільними обов'язками та з задоволенням побутових та фізіологічних потреб.

Отже, організація вільного часу учнівської молоді є цілеспрямованим процесом у межах формування її загальної культури. В основі цього процесу закладено принцип єдності свідомості й діяльності. Тому основними критеріями вільного часу визначені інформаційно-мотиваційний та практичний. Збагачення духовного потенціалу молоді передбачає його реалізацію в активній діяльності, результативність якої обумовлена комплексом педагогічних умов.

Вільний час, протягом якого школяр перебуває поза навчальним процесом, дає змогу йому культурно відпочивати, розважатися. Саме цю частину вільного часу вчителя відносять до позашкільної, дозвільної діяльності.

Дозвілля – це частина вільного часу, використання якого пов'язане з активним освоєнням культурних цінностей, розважальною діяльністю та фізичною активністю. Сумісна дозвільна діяльність на основі творчих інтересів орієнтує школяра на вільне експериментування. У стильових та структурних особливостях використання дозвілля закладені передумови диференціації педагогічного керівництва та поступового його переходу до самокерівництва, самоосвіти. Зміст культурних потреб та форм їхнього задоволення у сфері дозвілля – показник міри естетичного смаку школяра. Наявність розважальних, ігрових елементів модулює й певні цінності. Але прагнення до найповнішого самовираження в умовах спонтанної дозвільної діяльності потребує контролю ціннісних настанов свідомості. Нерозвиненість смаку стає причиною невміння та небажання відповідально та розумно організовувати власне дозвілля. Саме у сфері дозвілля частіше проявляється несмак. Цікаве дозвілля урізноманітнює культурне середовище міста та села.

Певною мірою форми проведення дозвілля залежать від дотримання традицій, звичаїв, наслідування моді. З огляду на це, лише в дозвільній діяльності виявляються істотніші позиції повсякденної свідомості. На цей факт неодноразово вказували вчені та практики І. Костіков, А. Макаренко, В. Шахов. Цілком очевидно, що естетично організоване дозвільне середовище позитивно впливає не тільки на параметри повсякденної свідомості, а й на її естетичні сфери, благотворно діючи на розвиток інтересів та смаків сучасного юнацтва.

Проблема дозвілля як соціальної моделі образу та якості життя молоді вже давно вкорінилася у філософській, соціологічній та педагогічній літературі Заходу. Головне протиріччя в питаннях теорії дозвілля полягає в тому, що одні вчені бачать в ньому додаткове джерело впливу на молодь з боку різних

партій, клерикальних організацій і т.ін. (Ф.Ленц-Ромайс, Х.Шульце). Інші – його повну автономізацію (Г.Келлер). Дехто вважає дозвілля обов'язковою умовою для залучення особистості до системи суспільних відносин шляхом розвитку в неї тих якостей, що регулюють міру та обсяг її соціальних компонентів, наприклад, уміння пристосовуватися до різних ситуацій у світі вільного підприємництва, конкуренції (І.Вільсон, А.Кампбелл).

Публікації про кризу дозвілля та конфлікти в індустріально розвинених країнах яскраво відображають соціокультурні ситуації, особливо в молодіжному середовищі. За останні роки з'явилися публіцистичні праці зарубіжних авторів (Дж. Ірвін «Сцени»; К. Браун «Дитина на Обітованій землі»; Х. Найсер, В. Мецгер та Г. Вердін «Молодь у трансі»; Ч. Рейх «Вказівний стовп до нового простору»), в яких розглядаються різні форми стихійного проведення часу молоддю (клуби, братства, дискотеки і т.ін.). Хоч автори дають дещо усереднену картину молодіжного дозвілля, зміст якого більше описовий, ніж роз'яснювальний, усе ж, знайомлячись із фактичним матеріалом, доходимо висновку про пріоритетні, найбільш значущі чинники в організації дозвільної діяльності. Якщо діяльність особистості є джерелом активності, спрямованої на пошук умов, в яких можуть бути реалізовані її потреби, то наявність умов визначає можливі види діяльності, а досягнутий результат – конкретний показник оптимальної взаємодії з середовищем. Прагнучи до підвищення свого неформального статусу в ситуації дозвільного спілкування, особистість вибирає ті види діяльності, які забезпечують їй ситуацію успіху, позитивну стимуляцію компетентності. Це допомагає створити бажаний імідж в очах оточуючих, що, у свою чергу, зміцнює віру в свої сили та сприяє підтриманню самооцінки. Про це йдеться і в працях К. Дженкінз, Б. Шерман [7, с. 115], котрі стверджують, що дозвільна діяльність є внутрішньо мотивованою і, на відміну від інших видів діяльності, вільно обирається особистістю.

З яких видів діяльності складається дозвілля? М. Аргайл зазначає, що «найпростіший засіб – віднести сюди все, чим займається індивід протягом тих годин, коли не спить, не працює, не їсть, не піклується про сім'ю чи самого себе» [1, с. 105]. Французький соціолог Ж. Дюмазедьє вважає: «Дозвілля – це простір для занять за власним бажанням, і всіяке проникнення будь-яких зобов'язань робить його неповноцінним, перетворюючи у напівдозвілля [5, с. 29]. Попри деякі протиріччя у викладеному, виступає чітка тенденція щодо визначення поняття «дозвілля». Воно розуміється як проведення часу індивідуумом у вільні від роботи години («життя поза роботою» швидше стосується дорослої працюючої людини). Для учня ж воно – час для відпочинку, розваг.

З погляду вітчизняних дослідників, дозвілля – час для перерозподілу енергії, реалізації самого себе, самоствердження. Важливе значення для даної проблеми мають сучасні дослідження характеристики та структури дозвільної діяльності, її раціонального використання, вивчення соціальних чинників, аналіз педагогічних методів та форм організації дозвілля. Досліджуються питання щодо залучення молоді в умови дозвільної діяльності до культури (Ю. Бардашевська, Л. Білоножко, А. Воловик, С. Дем'яненко, Б. Дубсон, Г. Зверев, Т. Лагутіна), також і музичної (Н. Андрієвська, Г. Кондратенко, Ю. Плиса). Г. Орлов, Г. Зборовський, В. Піменов, Є. Чугунова пов'язують теорію вільного часу з опосередкуванням формоістських структур дозвілля, сутність якого полягає, на їхню думку, не у свободі від занять, а у вільній творчій діяльності. Вибір занять, безумовно залежить від естетичних запитів особистості, однак, важливу роль повинні відігравати духовні орієнтири суспільства та його соціальні інститути виховання. Практика свідчить: чим глибше особистість прилучена до культури, то більше часу вона витрачає на естетичні потреби. Наприклад, діяльність, що входить у сферу дозвілля, Е. Мирський умовно поділяє на взаємопов'язані групи. До першої з них відносить навчання та самоосвіту в широкому розумінні слова, тобто різні форми індивідуального та колективного освоєння культури, до другої, що найбільш інтенсивно розвивається, – різноманітні форми аматорської діяльності [2, с. 468].

Кожна наукова галузь, вивчаючи в дозвільній діяльності аспект, який її цікавить, виходить з трактування категоріального генезису. Наприклад, культурологи в поняття «дозвілля» включають окрім об'єктивної матеріальної культури ще й видовищні мистецтва, музику, традиції, звичаї, фольклор тощо. Психологів цікавить особистісний момент. На підставі вивчення поведінки, оцінок, стимулів, мотивів особистості вони роблять спроби побудувати структуру дозвільної діяльності. Об'єктами дослідження соціології є суспільні та комунікативні форми дозвілля, кількість часу, що витрачається на його проведення. Істориків воно привертає до себе як арсенал аргументів, фактів, подій в історико-культурному розвитку суспільства. Естетичну науку цікавлять прояви естетичних елементів у практичній сфері дозвілля, співвідношення ціннісних орієнтацій естетичної свідомості з особливостями такої форми діяльності. Для педагогіки виховне значення дозвілля виступає провідним компонентом. З огляду на це, виникає потреба репрезентувати конкретне й водночас містке поняття, що засвідчує провідну роль музичного чинника в суб'єктивно-об'єктивній природі молодіжного дозвілля, і яке в змістовному та методологічному відношенні було б адекватне всім сторонам цього феномена. Використання терміна «музичне дозвілля» залежить від

того, у межах якої концептуальної схеми він розробляється. Існує різна термінологія, що характеризує дозвілля: культурне, організоване, молодіжне, марне, пусте тощо.

Отже, музичне дозвілля – вільний час, який особистість використовує для активного чи пасивного спілкування з музичним мистецтвом відповідно до інтересів та потреб, що ґрунтуються на смакових уявленнях. Тому педагогічне керівництво процесом формування естетичного смаку в умовах музичного дозвілля передбачає передусім вивчення та вдосконалення форм музичної діяльності.

Специфічна риса музичного дозвілля – можливість наповнити його різноманітними видами та формами творчої діяльності. Існує кілька функцій музичного дозвілля: творча (складання, музикування, привселюдні виступи); розвивальна (здобування нових знань та вмінь); комунікативна (спілкування в музичному середовищі); рекреаційна (розвага та відпочинок). Важливим компонентом музичного дозвілля є сама атмосфера діяльності, її цілісний образ. Варто зазначити, що молодіжне дозвілля насичене загалом сучасною популярною музикою, що звучить у концертних залах, домашніх умовах, на дискотеках, у рок-клубах, філофонічних товариствах, самодіяльних гуртках. Різноманітність видів молодіжного музичного дозвілля дуже велика, і кожний із них відповідає потребам зацікавлених груп, члени яких мають змогу утверджувати свою ідентичність та причетність до загальних художніх цінностей. Організоване музичне дозвілля зумовлює формування інтересів та смаків особистості, регламентуючи її творчі спрямування. Перераховані чинники знаходяться в діалектичному взаємозв'язку. Це дає змогу розглядати структуру дозвіллєвої діяльності як надзвичайно складне та динамічне явище, на яке впливають найрізноманітніші соціальні та педагогічні чинники.

А дозвілля розглядається як особлива соціальна модель способу та якості життя особистості, у якому фактор культурної потреби визначається вільним вибором занять. Різноманітність вибору видів дозвілля відповідає потребам зацікавлених груп, члени яких виражають свою ідентичність та причетність до загальних художніх цінностей. *Музичне дозвілля* тлумачиться як вільний час, використаний особистістю для спілкування з музичним мистецтвом відповідно до інтересів і потреб, які базуються на параметрах музично-творчого розвитку. Педагогічно організоване дозвілля передбачає цілеспрямований вплив на музично-творчий розвиток, яким забезпечується спрямованість особистості до самовдосконалення. Визначенням відповідних стимулів, які формують музичні потреби, забезпечується моделювання певної структури музичного дозвілля учнівської молоді, у процесі якого регулюється емоційна, інтелектуальна, моральна та творча діяльність.

З появою нових видів музикування виникає потреба в новітніх принципах організації дозвілля молоді та учнів. Вони набули актуальності в сучасних культурологічних умовах і закріпили за собою право на функціонування, охопивши широке коло прихильників. Сформовані потреби незалежного самовираження, творчої самореалізації в нерегламентованих формах дозвілля пов'язані із проявом самоорганізаційних процесів, які в самодіяльній практиці призвели до збільшення числа неформальних об'єднань і груп, під впливом яких відбувається переструктурування на користь нових рекреаційних видів відносин.

Висновки. Таким чином, проблема використання музичного мистецтва в організації вільного часу породжена самим життям: з одного боку, вона визначається процесом становлення культури молоді, з іншого, – особливостями становлення національної педагогічної системи. Перед кожним, хто у вільний від навчання час бажає більш досконало вивчити музичне мистецтво й присвячувати йому своє дозвілля, постає безліч труднощів. Причини цього – це й низький рівень матеріального та методичного забезпечення, і суттєве послаблення зараз системи дозвіллєвих виховних закладів, і скорочення спектрів творчих об'єднань, інтенсивний розвиток елітних навчальних закладів інтернет, мобільний зв'язок, що не дає можливості значній кількості бажаючих розвивати й удосконалювати свої творчі здібності, обдарованість, талант.

Література

1. Аргайл М. Психология счастья: [пер. с англ.] /Общ. ред. М.В.Кларина / М.Аргайл. – Москва : Прогресс, 1990.– 332 с.
2. Большая Советская Энциклопедия : В 30т. Третье издание. – Т.8. – Москва : Сов.энциклопедия. 1972. – С. 468.
3. Философская энциклопедия [Текст]. Т. 4. «Наука логики» – Сигети / гл. ред. Ф. В. Константинов. – Москва : Сов. энцикл., 1967. – С. 392.
4. Чугунова С.В. Формування готовності майбутнього вчителя музики до організації музично-дозвіллєвої діяльності учнівської молоді: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / С.В. Чугунова. – Національний педагогічний університет ім.М.П.Драгоманова. – Київ, 2015. – 235 с.
5. Dumasedier J. Versune civilisation duleisir / J.Dumasedier. – Paris, 1962. – С. 29-32.
6. Nahrstedt W. Über die "Freizeitgesellschaft" zu einer "Freien Gesellschaft"? Grundlagen für eine neue Gesellschaftstheorie. Zur Kritik eines forschungsrelevanten gesellschaftspolitischen Tabus / W.Nahrstedt // Freizeit in der Kritik. – Köln, 1980. – С. 20-21.
7. Jenkins C. The leisure shock. London / C.Jenkins, B. Sherman. – 1981. – S. 115-120.
8. Schroder E. Freizeit-leere Zeit? Thesen zu einem philosophischen Aspekt des Freizeitproblems / E.Schroder // Freizeit in der Kritik. – Köln. – 1980. – С. 57-60.

References

1. Argajl M. Psihologija schast'ja: [per. s angl.] / Obshh. red. M.V. Klarina / M. Argajl. – Moskva : Progress, 1990. – 332 s.
2. Bol'shaja Sovetskaja Jenciklopedija : V 30t. Tret'e izdanie. – T.8. – Moskva : Sov.jenciklopedija. 1972. – S. 468.
3. Filosofskaja jenciklopedija [Tekst]. T. 4. «Nauka logiki» – Sigeti / gl. red. F. V. Konstantinov. – Moskva : Sov. jencikl., 1967. – S. 392.
4. Chuhunova Ye.V. Formuvannia hotovnosti maibutnoho vchytelia muzyky do orhanizatsii muzychno-dozvillievoi diialnosti uchnivskoi molodi: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.02 / Ye.V. Chuhunova. – Natsionalnyi pedahohichnyi universytet im.M.P.Drahomanova. – Kyiv, 2015. – 235 s.
5. Dumasedier J. Versune civilisation duleisir / J.Dumasedier. – Paris, 1962. – C. 29-32.
6. Nahrstedt W. Über die "Freizeitgesellschaft" zu einer "Freien Gesellschaft"? Grundlagen für eine neue Gesellschaftstheorie. Zur Kritik eines forschungsrelevanten gesellschaftspolitischen Tabus / W.Nahrstedt // Freizeit in der Kritik. – Köln, 1980. – C. 20-21.
7. Jenkins C. The leisure shock. London / C.Jenkins, B. Sherman. – 1981. – S. 115-120.
8. Schroder E. Freizeit-leere Zeit? Thesen zu einem philosophischen Aspekt des Freizeitproblems / E.Schroder // Freizeit in der Kritik. – Köln. – 1980. – C. 57-60.

УДК 373.21

DOI 10.31652/2415-7872-2020-65-24-28

УПРОВАДЖЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ГРУПОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІД ЧАС ЗАНЯТЬ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Лазаренко Н. І., orcid.org/0000-0002-3556-8849

Колеснік К. А., orcid.org/0000-0001-8928-4377

У статті здійснено дефінітивний аналіз базових понять «групова робота», «дидактична гра»; уточнено зміст і особливості впровадження технології групової діяльності в освітній процес закладу дошкільної освіти. Проаналізовано психолого-педагогічну літературу з проблеми організації групової діяльності під час дидактичної гри, висвітлено доцільні способи об'єднання дітей у групи, що визначають ефективність групової роботи дошкільників. Наведено приклади дидактичних ігор для використання на заняттях і в повсякденному житті дітей дошкільного віку.

Ключові слова: *групова робота, технологічний підхід, дидактична гра, діти дошкільного віку, дошкільна освіта, освітній процес.*

IMPLEMENTATION OF GROUP ACTIVITY TECHNOLOGY OF EDUCATIONAL PROCESS OF PRESCHOOL CHILDREN

Lazarenko N., Kolesnik K.

Recently, there has been a significant increase in interest in the study of joint work and its impact on the development of the preschooler's personality. And although the educational potential of such work of preschool children is promising, but in the modern system of preschool education is rarely used, due to certain reasons: unpreparedness of educators to organize joint work of children, lack of a general concept of group activities in the educational process of preschool education. The article provides a definitive analysis of the basic concepts of «group work», «didactic game»; the content and features of introduction of technology of group activity in educational process of preschool education institution are specified. The psychological and pedagogical literature on the problem of organizing group activities during the didactic game is analyzed; the expedient ways of uniting children into groups that determine the effectiveness of group work of preschoolers are highlighted. Examples of didactic games for use in classes and in everyday life of preschool children are given. Based on the analysis of pedagogical experience, the peculiarities of the organization of group activities of preschoolers are revealed. There are ways to group children, which largely determine the effectiveness of further group work. The necessity of introduction of elements of technology of group activity since the preschool childhood is substantiated. Examples of didactic games for use in classes and in everyday life of preschool children are given. The positive influence of group activity technology on the acquisition by children of democratic lifestyle skills that they will need in the team, family, chosen profession has been determined. The advantages and disadvantages of using the technology of group activities are highlighted. The possibility of using the technology of group activities in the course of didactic games offered by educational programs for children from 2 to 7 years is proved.

Keywords: *group work, technology of group activity, didactic game, preschool children, preschool education institution.*

Модернізація національної системи освіти пов'язана передусім із змінами в перших рівнях освіти – дошкільному й початковому, оскільки сталий інтерес до пізнавальної діяльності, здатність свідомо набувати